

Altıgöz Köprüsü - Afyonkarahisar

İtinasız bir işçilikle yapılmış olan 44 m. uzunluğundaki köprünün taşları arasında Roma ve Bizans devrine ait devşirme parçalar da görülmektedir. Yuvarlak kemerli altı göz bugün toprağa gömülmüş durumdadır. Çok harap bir halde yok olmaya terk edilmiş olan Altıgöz Köprüsü her ne kadar sanat bakımından gösterişli değilse de Anadolu'da Selçuklu devri köprülerinin ilk örneklerinden biri olması dolayısıyla tarihî değere sahiptir.

BİBLİYOGRAFYA :

Uzunçarşılı, *Kitâbeler*, İstanbul 1929, II, 6-8; Süleyman Gönçer, *Afyon İli Tarihi*, İzmir 1971, s. 262-265; Cevdet Çulpan, *Türk Taş Köprüleri*, Ankara 1975, s. 58-59; Gülgün Tunç, *Taş Köprülerimiz*, Ankara 1978, s. 19.

SEMÂVİ EYİCE

ALTILIK

II. Mahmud döneminde tedavüle çıkarılan gümüş para.

1249 (1833) yılından itibaren tedavüle çıkarılmış olan altılık, 12.55 gr. ağırlığında ve 38 mm. çapında, itibarî 6 kuruş yahut 240 para değerinde idi. Ön yüzünde "Adli" tuğra, arka yüzünde basım yeri ve tarihi bulunmakta, kenarlarında çiçekli su yer almaktadır. Bu sikkenin maşuşiyeti beşlik*lerden daha azdır. M. Belin tarafından eski zolota* tarzında ve bunların sekiz katına eşit olduğu bildirilen altılığın kısımları üçlük (6.35 gr., 33 mm., 3 kuruş) ve altmışlıktan (2.95 gr., 28 mm., 1.5 kuruş) ibarettir.

Altılıkların ağırlığı beşliklerden biraz aşağı, buna karşılık noktasız beşliklerin iki misline eşit olup ayarı 0.435'ten 0.440'a kadar değişmektedir. Bu sikkeler Sultan Mahmud'un yirmi altıncı saltanat yılından itibaren otuz ikinci saltanat yılına kadar çıkarılmıştır. Piyasaya sürülen miktarı ise yaklaşık 137.775.369 kuruştur.

BİBLİYOGRAFYA :

İsmâil Galib, *Takvîm-i Meskûkât-ı Osmâniye*, Kostantiniyye 1307, s. 416; M. Belin, *Türkiye İktisâdî Tarihi* (trc. M. Ziya), İstanbul 1931, s. 283; Pakalın, I, 53-54; Nuri Pere, *Osmanlılarda Madeni Paralar*, İstanbul 1968, s. 251; İbrahim Artuk-Cevriye Artuk, *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Teshirdeki İslâmî Sikkeler Kataloğu*, İstanbul 1974, II, 684; "Altılık", *İA*, I, 389.

İBRAHİM ARTUK

ALTIN

İnsanlık tarihinde önemli rol oynamış değerli bir maden.

Sarı, parlak renkte, kolayca işlenebilecek yumuşaklıkta bir madendir. Yeryüzünde değerini büyük ölçüde düşürecek şekilde bol miktarda mevcut değildir. Su ve havadan etkilenip paslanmayı arar madde olmasının bir başka sebebidir. Para olarak kullanılışı servet, itibar ve iktidarla özdeşleşmesini hazırlamıştır. Bu husus, Kur'an'da zikredildiği ayetlerin mazmununda da vardır. Eşya, külçe veya para olarak aynı değeri taşır. Altın iktisadî kalkınmada, medeniyetlerin yükselmesi veya yıkılmasında bazı tarihçiler tarafından başlıca âmil olarak açıklanmıştır.

İslâm Tarihinde Altın. İslâmiyet'in doğuşu sırasında İran ile Bizans arasında ticaret yapan Kureys, İran'ın gümüş dirhemlerini ve Bizans'ın altın dinarlarını getiriyordu. Bunlardan İran yalnız gümüş para basıyor ve sadece gümüşü para olarak biliyordu. Bizans'a ve Batı Avrupa'ya ulaştırdığı transit malları karşılığında aldığı altını eşya yapımında kullanıyordu. Zengin gümüş yataklarına sahip olduğundan daha uzaktaki Doğu ülkelerine gümüş dirhemlerini ihraç ederek ipek, baharat ve başka kıymetli şeyleri ithal ediyordu. Ayrıca muhtemelen Batı'dan aldığı altının bir kısmını da dışarıya satıyordu. Nitekim İran'da çok miktarda altın biriktiği, Kâdisiye'de ve İran'ın fethinin tamamlandığı diğer savaşlarda büyük miktarda altın ele geçirildiği bilinmektedir.

Bizans ise İran'ın aksine sadece altını para olarak tanıyordu. Batı Roma ve onun enkazı üzerine kurulan Germen asıllı krallıklara ihraç ettiği mallar karşılığında, Batı Avrupa'nın vereceği başka malı olmadığından altın alıyordu. Helenistik dünyanın ve Kartaca'nın yağmalanmasında elde edilen altınlar tükeninceye kadar bu ticaret devam etti. İmparatorluğun ikinci yüzyılı başında, bugünkü Romanya'nın yerinde bulunan Dakya'daki maden ocaklarından altın elde edilmeye başlandı. Aynı yüzyılın son çeyreğine girerken Bizanslılar kervan ticareti yapan Palmir prensliğini yağmalayarak Yakındoğu ticaretini ele geçirdiler ve altın para darbını bir müddet daha sürdürdüler.

Dört halife devrinde ve Emevîler'in ilk zamanlarında, İran ve Bizans'tan ganimet ve vergi olarak alınan altınlardan para basılmaya ve tedavüle çıkarılmaya başlandı. Fakat bu paralar henüz eski şekillerini ve ağırlıklarını koruyorlardı. Halife Abdülmelik 694 yılında İslâm dinar ve dirhemlerini darbettirdi. Böylece bunlar, Bizans'ın "solidus aureus" veya "denarion chrouson" denilen ve İslâm altın parasının da adını aldığı bu paraya karşı istiklâlini kazanmış oldu. İlkçağ'dan beri Yakındoğu ve Ortadoğu'da biriken altınlar dinar için ham madde vazifesini gördü ve tedavüle çıkarılan bu altınlar dünya ticaretini kamçılamaktan geri kalmadı. İslâm dünyasındaki madenlerin işletilmesi yanında bu dünyaya komşu uzak veya yakın ülkelerdeki altının da gelmesiyle medeniyetin her alanında süratle ilerleme mümkün olabildi. Bu sıralarda Dekken yarımadasından, Al-